

ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

**ΙΣΠΑΝΙΚΟ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**

2018

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Πτυχές του Ισπανικού Τουριστικού Δικαίου	3
Α. Η αρχή της αειφορίας έναντι του τουρισμού	3
Β. Το ζήτημα της ρύθμισης της βραχυχρόνιας μίσθωσης των κατοικιών	6
Γ. Το καρναβάλι της Τενερίφης	9
ΑΣΚΗΣΗ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	11
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	14

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Πτυχές του Ισπανικού Τουριστικού Δικαίου

Ως βιομηχανία είθισται να αποκαλείται στην ισπανική επιστήμη ο τουρισμός, ο οποίος αποτελεί σημαντική πηγή πλούτου για την Ισπανία. Αναφορικά με τις εισροές του διεθνούς τουρισμού, η χώρα δέχθηκε 82 εκατομμύρια το 2017, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από εκείνο του 2001!¹ Θα ήταν ενδιαφέρον να επιχειρηθεί ανάλυση πτυχών του Τουριστικού Δικαίου μίας χώρας η οποία έρχεται δεύτερη, μετά τη Γαλλία σε αυτό το δείκτη.

A. Η αρχή της αειφορίας έναντι του τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί έναν τομέα ο οποίος υπόκειται στη θεμελιώδη αρχή της αειφορίας. Αν στην ισπανική έννομη τάξη τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος 2/2011, της 4^{ης} Μαρτίου, η έννοια της αειφορίας ή της αειφόρου ανάπτυξης βρίσκεται σε τροχιά πρωταγωνιστικής έννοιας από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 στην ισπανική έννομη τάξη². Πολύ νωρίτερα από τα νέα στρατηγικά σχέδια για την οικονομία, το ισπανικό Σύνταγμα του 1978 είχε περιλάβει στο άρθρο του 45,2 μία διατύπωση σχετική με αυτό που έμελλε μετέπειτα να καθιερωθεί ως αρχή της αειφορίας. Είναι ενσωματωμένη η εντολή προς τις δημόσιες εξουσίες «να επαγρυπνούν για τη *λελογισμένη χρήση όλων των φυσικών πόρων*, με σκοπό να προστατεύουν και να βελτιώνουν την ποιότητα ζωής και να υπερασπίζονται και να αποκαθιστούν το περιβάλλον, στηριζόμενες στην απαραίτητη συλλογική αλληλεγγύη³». Η αειφορία απορρέει από την έννοια της αλληλεγγύης η οποία αποκαλείται από τη θεωρία «διαγενεακή». Πρόκειται για την απαίτηση της διαφύλαξης των περιβαλλοντικών πόρων για πάντα, έτσι ώστε οι ανθρώπινες γενεές του μέλλοντος να μπορούν να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες με αυτούς τους πόρους.

¹ M. Nuñez, *El sector turístico busca una hoja de ruta para salir indemne de su propio éxito*, ABC Empresa Domingo, 21 de enero de 2018, pág. 5.

² F. J. Sanz Larruga, *Sostenibilidad ambiental y Derecho Administrativo: ¿ nuevo remedio ante la crisis económica o una exigencia constitucional? A propósito de la nueva Ley de Economía Sostenible*, Actualidad Jurídica Ambiental, 3 May 2011, pág. 2.

³F. J. Sanz Larruga, *Sostenibilidad ambiental y Derecho Administrativo: ¿ nuevo remedio ante la crisis económica o una exigencia constitucional? A propósito de la nueva Ley de Economía Sostenible*, Actualidad Jurídica Ambiental, 3 May 2011, págs. 2-3, διευκρινίζεται ότι η παράθεση της φράσης με πλάγια γράμματα γίνεται στο έργο αυτό.

Το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής και γενικότερα της υποβάθμισης του περιβάλλοντος είναι σημαντικό και στην περίπτωση της Ισπανίας. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα της πόλης της Μαδρίτης, η οποία έχει πληγεί σε τέτοιο βαθμό από την παρατεταμένη ξηρασία που συνιστάται στους τουρίστες να κάνουν λελογισμένη χρήση των πετσετών στα ξενοδοχεία και γίνεται οικονομία ακόμη και στη χρήση κεντρικών συντριβανιών.

Επισημαίνεται ότι όσον αφορά τον τουρισμό, τα τελευταία χρόνια θεωρείται ότι η αειφορία αποτελεί μονόδρομο για την ανάπτυξη αυτού του κλάδου της οικονομίας διεθνώς, και μάλιστα ανεξάρτητα από τις επιμέρους μορφές που μπορεί να προσλαμβάνει το τουριστικό φαινόμενο (μαζικός τουρισμός, ειδικές μορφές τουρισμού, εναλλακτικός τουρισμός).

Με άλλα λόγια, αν το περιβάλλον αποτέλεσε το θεματικό πεδίο ανάδυσης αυτής της μοντέρνας απαίτησης υπό την επήρεια της οικολογικής επιστήμης, ο τουρισμός έχει αποτελέσει το δεύτερο πλέον εμβληματικό πεδίο εφαρμογής της αρχής. Αυτή η παρατήρηση είναι άλλωστε ενδεικτική της στενής, εγγενούς σχέσης που υπάρχει μεταξύ της έννοιας του περιβάλλοντος και του τουρισμού, ο οποίος κατά περίπτωση μπορεί να εκδηλώνεται ως απόλαυση ή προστασία των πολιτιστικών πόρων.

Ωστόσο, εκφράζεται η προβληματική ότι η ισχύς του τουριστικού φαινομένου στην Ισπανία μπορεί να μη μακροημερεύσει αν δεν συνεχιστεί με τρόπο σύμφωνο με αυτήν την αρχή της αειφορίας. Το ζητούμενο συνεπώς είναι να γίνεται μία διαχείριση των εισροών των επισκεπτών κατά τέτοιο τρόπο που να μπορούν αυτοί να συμβιώσουν με τους πολίτες κατά τρόπο αειφόρο. Για παράδειγμα, στην περιοχή Ramblas, δημοφιλής συνοικία της Βαρκελώνης, διαβιούν 100 κάτοικοι τη στιγμή που ο ομώνυμος δρόμος δέχεται όχι λιγότερο από 100 εκατομμύρια επισκέπτες ετησίως. Αυτή η σύγκριση αξιολογείται ως πλήρως δυσανάλογη και αδιαχειρίστη⁴. Θα μπορούσε να προστεθεί και το ζήτημα της τρομοκρατικής επίθεσης που έλαβε χώρα στην κεντρική τουριστική λεωφόρο Las Ramblas, σε εποχή αιχμής για το διεθνή τουρισμό, τον Αύγουστο 2017.

Το φαινόμενο του τουρισμού αμφίβολης βιωσιμότητας δεν είναι αποκλειστικά ισπανικό ούτε νέο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι εδώ και χρόνια οικισμοί σαν τη Βενετία, το Marrakech και τη Σαντορίνη, η οποία δέχθηκε το 2017 2.000.000 επισκέψεις, είναι

---

⁴ M. Nuñez, *El sector turístico busca una hoja de ruta para salir indemne de su propio éxito*, ABC Empresa Domingo, 21 de enero de 2018, pág. 5.

περιοχές κορεσμένες από τουρίστες, πολύ πριν να κάνει την εμφάνισή της η ψηφιακή πλατφόρμα για βραχυχρόνιες μισθώσεις κατοικιών Airbnb.

Σύμφωνα με το γενικό γραμματέα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, είναι αναγκαία η υιοθέτηση ρυθμίσεων αλλά κατά τρόπο περιπτωσιολογικό. Θα πρέπει δηλαδή να βλέπει και να αναλύει κανείς την περίπτωση κάθε πόλεως ξεχωριστά δεδομένου ότι οι καταστάσεις ποικίλλουν πολύ, από έναν τόπο σε άλλο. Υπάρχουν θύλακες οι οποίοι επιθυμούν να δέχονται περισσότερες εισροές τουριστών. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να παρέχεται ακρόαση στους πολίτες κάθε πόλεως πριν τη λήψη οποιασδήποτε σχετικής αποφάσεως. Παρόμοια, από την πλευρά του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιού και Τουρισμού, το οποίο είναι μία δεξαμενή σκέψης (“think tank”) του διεθνούς τουρισμού και των ταξιδιών που ιδρύθηκε το 1991, η Πρόεδρος του ποντάρει στο να εργαστεί κανείς με νέες μετρήσεις της ικανοποίησης των πολιτών που ζουν σε θύλακες τουρισμού, και όχι μόνον με τη ψυχρό δεδομένο των αφίξεων επισκεπτών.

Εξάλλου, η αντιπρόεδρος της ένωσης εργοδοτών του τουριστικού τομέα Exceltur ζητεί από τις δημόσιες αρχές άλλη διαχείριση των τουριστικών θυλάκων, βελτιώνοντας τις εισροές, προσφέροντας τιμές πιο χαμηλές για τις επισκέψεις των κύριων μνημείων οι οποίες διεξάγονται σε περίοδο εκτός της τουριστικής αιχμής. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, ήδη λειτουργεί αυτό το σύστημα για να επισκεφθεί κανείς τον Πύργο του Άιφελ, όπως επίσης στους αυτοκινητοδρόμους ως προς τα τέλη διοδίων για την προσέγγιση στο Παρίσι, τα οποία είναι πιο φθηνά σε ώρες εκτός αιχμής.

Ωστόσο, τίθεται ένα ζήτημα σχετικό με τα προσωπικά δεδομένα των τουριστών καθώς συζητείται πώς η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει στην αποκάλυψη κάποιων προορισμών από τους τουρίστες σε καθορισμένες στιγμές. Για παράδειγμα, στο Άμστερνταμ, μία πόλη που έχει πολλά φυσικά όρια ως προς τη χωρητικότητα τουριστών στις οδούς και στα κανάλια της, χρησιμοποιούνται εφαρμογές για να καθοδηγηθούν οι επισκέπτες στους θύλακες τους οποίους αυτοί επιθυμούν να επισκεφθούν, σε ώρα με μικρότερη κίνηση. Αυτό το στοίχημα χωρίς αμφιβολία βρίσκονται σε φάση μελέτης οι υπεύθυνοι πόλεων που έχουν την ίδια προβληματική.

Σε κάθε περίπτωση, στην Ισπανία υπάρχει ανησυχία για τη μαζικοποίηση κάποιων προορισμών σε ορισμένες στιγμές και για την «τουριστική φοβία» (στα ισπανικά χρησιμοποιείται ο νεολογισμός «turismofoobia») η οποία είναι στο στάδιο της

δημιουργίας⁵. Ωστόσο, δεν παύουν να υπάρχουν και αρχές που είναι οπαδοί της φιλοξενίας των τουριστών (στα ισπανικά χρησιμοποιείται ο νεολογισμός «turismofilia»), όπως η Αυτόνομη Κοινότητα της Βαλένθια η οποία δεν προτίθεται να επιβάλει κανέναν φόρο στους τουρίστες που την επισκέπτονται⁶.

Πάντως, από κάθε πλευρά, και νομική, θα πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτική χρήση όρων όπως «δάνειος τουρισμός». Γίνεται λόγος στο πλαίσιο οικονομικών αναλύσεων για τουρίστες τους οποίους έχει «δανειστεί» κατά τα τελευταία έτη η Ισπανία από προορισμούς που αντιμετωπίζουν συγκρούσεις ή αναταραχές, όπως η Τουρκία και η Αίγυπτος, χώρες που αποτελούν ισχυρούς ανταγωνιστές της Ισπανίας στον τομέα του Ηλίου και της θάλασσας⁷.

B. Το ζήτημα της ρύθμισης της βραχυχρόνιας μίσθωσης των κατοικιών

Η παράνομη προσφορά διαμερισμάτων, που έχει πλήξει τους χώρους διαμονής στις μεγάλες πόλεις και στους κύριους προορισμούς της Ισπανίας, έχει μετατραπεί σε μείζον πρόβλημα του τουριστικού τομέα τα τελευταία χρόνια⁸. Στην τρέχουσα φάση, επιδοκιμάζεται το μέτρο που υιοθετήθηκε από την ισπανική κυβέρνηση, στα τέλη Δεκεμβρίου 2017, το οποίο προβλέπει έναν έλεγχο των εισοδημάτων στις ψηφιακές πλατφόρμες και στους ιδιοκτήτες των τουριστικών κατοικιών, αρχής γενομένης από τον Ιούλιο του 2018. Κατά τον Πρόεδρο της ένωσης των ιδιοκτητών τουριστικών διαμερισμάτων στη Βαρκελώνη Apartur, το μέτρο συνιστά ένα μεγάλο βήμα για τα τουριστικά διαμερίσματα και εξομοιώνει αυτόν τον τομέα με τον ξενοδοχειακό από πολλές απόψεις.

Αφενός, το μέτρο επιτρέπει να υπολογιστούν οι διαστάσεις του τομέα, με πραγματικά νούμερα του εμπορίου. Αφετέρου, θέτει τέρμα στον αθέμιτο ανταγωνισμό που εκθέτει όλες τις ιδιοκτησίες. Συνιστά επομένως ένα οριστικό βήμα προς την πλήρη επαγγελματοποίηση και ωριμότητα του τομέα της τουριστικής κατοικίας.

⁵ M. Nuñez, *La nueva demanda será la clase media de Asia y el Pacífico*, ABC Empresa Domingo, 21 de enero de 2018, pág. 6.

⁶ M. Nuñez, *La nueva demanda será la clase media de Asia y el Pacífico*, ABC Empresa Domingo, 21 de enero de 2018, pág. 7.

⁷ A. Gastesi, *El sector turístico mide sus límites*, La Vanguardia 21 de enero de 2018, Dinero pág. 3.

⁸ Anónimo, *Llega la hora de la regulación*, La Vanguardia 21 de enero de 2018, Dinero pág. 5.

Εξάλλου, διάφοροι θεσμοί της Δημόσιας Διοίκησης είναι στο στάδιο να θέσουν όρια στην παράνομη προσφορά, μεταξύ των οποίων ο Δήμος της Μαδρίτης. Ο Δήμος απεργάζεται μία νέα παραγωγή κανόνων η οποία αναμένεται να θέσει τον Απρίλιο 2018 το ανώτατο όριο του τουριστικού μισθώματος για κατοικίες σε κτίρια προορισμένα για οικιακή χρήση, ένα μέτρο που ευνοεί τις πλατφόρμες όπως η Airbnb.

Εντοπίζεται ένα ενδημικό πρόβλημα στην περιοχή του Κέντρου της πόλης της Μαδρίτης, με τη λειτουργία των τουριστικών διαμερισμάτων. Κάτοικοι του ιστορικού θύλακα καταγγέλλουν ότι υπάρχει εντονότατη «μαύρη αγορά» στην περιοχή αυτή, με τα αδήλωτα ακίνητα να είναι πάνω από πενταπλάσια από τα δηλωμένα⁹.

Πάντως, είναι αξιοσημείωτη η παρατεταμένη δυστοκία της Αυτόνομης Κοινότητας της Μαδρίτης να θέσει κανόνες που να τροποποιούν το διάταγμα 79/2014, με το οποίο ρυθμίζονται τα τουριστικά διαμερίσματα στην περιοχή αυτή. Το σχέδιο διατάγματος γνωστοποιήθηκε στις 27 Ιουνίου 2017 και μεταξύ άλλων προβλέπει το δικαίωμα των ενοίκων μίας πολυκατοικίας να προβλέπουν στα καταστατικά της συνιδιοκτησίας ότι δεν επιτρέπεται αυτή η δραστηριότητα, με τον ίδιο τρόπο που τίθενται περιορισμοί με απόφαση της πλειοψηφίας για άλλα θέματα όπως το επιτρεπτό του ποδοσφαίρου ή το ωράριο της πισίνας¹⁰. Μέχρι την προσπάθεια εισαγωγής αυτής της νέας ρύθμισης, το προβλεπόμενο ήταν ότι απαιτείται παμψηφία όλων των ενοίκων για να γίνει δυνατό να εμποδιστούν τέτοιες πρακτικές. Επιπλέον, πρόθεση του συντάκτη του σχεδίου ήταν να επιτευχθεί συμμόρφωση με τις πρόσφατες δικαστικές αποφάσεις που αφορούν τις τουριστικές κατοικίες. Επιχειρείται δηλαδή να περιοριστεί η απαίτηση η σύμβαση να διαρκεί για ένα χρονικό διάστημα κατώτερο των 5 ημερών, πράγμα που δήλωσε παράνομο το Ανώτατο Δικαστήριο της Μαδρίτης, και επίσης η ελάχιστη προθεσμία που απαιτούνται για την άσκηση της τουριστικής δραστηριότητας. Ειδικότερα, στην απόφαση του 292/2016, το δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη του άρθρου 17.3 του διατάγματος 79/2014 για πενθήμερη το πολύ διάρκεια των συμβάσεων τουριστικής μίσθωσης κατοικιών είναι ένας περιορισμός που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε στη βάση της προστασίας του χρήστη (τουρίστα) ούτε για την καταπολέμηση της

---

⁹ A. Santos Moya, *Los pisos turísticos vacían el centro Solo 14 vecinos resisten en Santa Ana*, ABC Domingo, 21 de enero de 2018, pág. 82.

¹⁰ N. Platón, *Turistificación Los vecinos podrán vetar los apartamentos turísticos*, La Razón Miércoles, 28 de junio de 2017, p. 60.

φορολογικής αδιαφάνειας¹¹. Επιπλέον, το επιχείρημα που προβλήθηκε από τη Δημόσια Διοίκηση, στο πλαίσιο αυτής της δίκης, ότι η επίδικη ρύθμιση είναι παρόμοια με εκείνες άλλων χωρών και πόλεων του κόσμου, όπως της Νέας Υόρκης και του Σαν Φρανσίσκο, με σκοπό να επιχειρηθεί η εναρμόνιση των δικαιωμάτων των άλλων χρηστών της πολυκατοικίας με την επιχειρηματική ελευθερία, δεν κρίθηκε πειστικό. Είναι σε αυτό το σημείο αξιοσημείωτο ότι από τα ελαττώματα που προσάπτονται στους εκπροσώπους της θεωρίας της επιστήμης του δικαίου είναι η τάση κατάτμησης του νομικού κόσμου¹². Προκειμένου για την προστασία και την υπεράσπιση του καταναλωτή, είναι ενδεικτική του πολύπλοκου και πολυεδρικού χαρακτήρα του φαινομένου η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ισπανίας 71 της 30^{ης} Νοεμβρίου 1982. Το δικαστήριο κάνει λόγο για το «διακλαδικό ή πολυκλαδικό χαρακτήρα του κανονιστικού συνόλου που, χωρίς ακριβή περιγράμματα, έχει ως αντικείμενο την προστασία του καταναλωτή». Δεδομένου ότι η προστασία του καταναλωτή και του χρήστη είναι ένας από τους κεντρικούς άξονες του Τουριστικού Δικαίου, δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη ο διακλαδικός χαρακτήρας αυτής της πανεπιστημιακής θεματικής, που δεν βολεύεται και δεν προσαρμόζεται στην κατανομή των διαφόρων τμημάτων της νομικής μεταξύ των διαφόρων περιοχών του επιστητού οι οποίες υπάρχουν στα πανεπιστήμια.

Στον αντίποδα του σχεδίου του Δήμου της Μαδρίτης για τον περιορισμό στη διατίμηση, η Κυβέρνηση της Αυτόνομης Κοινότητας των Βαλεαρίδων Νήσων επιδοκίμασε το 2017 ένα σύστημα κανόνων δικαίου που πρακτικά έχει θέσει υπό απαγόρευση τις τουριστικές μισθώσεις διαμερισμάτων. Εξάλλου, το οικείο νησί της Μαγιόρκας, που δέχεται ετησίως 12.000.000 επισκέψεις ενώ έχει έκταση ίση με εκείνη της Εύβοιας, τα περιβαλλοντικά προβλήματα υπήρξαν πολλά¹³. Ο Δήμος της Μαγιόρκας αντιμετωπίζει το πρόβλημα της ανανέωσης του ξενοδοχειακού αποθέματος λαμβάνοντας διάφορα μέτρα, όπως να επιδοτεί την «απόσυρση» παλαιών κτιρίων¹⁴.

¹¹ Poder Judicial España Consejo General del Poder Judicial, *El TSJM anula la prohibición de alquilar viviendas turísticas por un período mínimo de cinco días*, miércoles, 8 de junio de 2016.

¹² D. Blanquer Criado, *Derecho del Turismo*, tirant lo Blanch, Valencia, 1999, págs. 21-22.

¹³ A. Maniatis, *La contratación pública y la colaboración pública en Grecia tras las directivas de 2014, Parte I. Colaboración público-privada y nuevos derechos*, <https://eclass.gunet.gr/modules/document/?course=LAWGU223>.

¹⁴ Γ. Λιάλιος, *Από τη «μονοκαλλιέργεια» του τουρισμού στις νέες λύσεις ανάπτυξης για τα νησιά*, Η Καθημερινή Οικονομική, Κυριακή 7 Μαΐου 2017, σ. 9.

Για τον τομέα των τουριστικών διαμερισμάτων, ο νόμος της Καταλωνίας είναι «ένα καλό σημείο αναφοράς». Από την αρχή της διαδικασίας τακτοποίησης, που τέθηκε σε κίνηση από τη γενική διεύθυνση τουρισμού το 2012, έχει ρυθμιστεί περισσότερο από το 74% της εκτιμώμενης προσφοράς. Για τον ξενοδοχειακό τομέα, ο πολλαπλασιασμός των τουριστικών διαμερισμάτων είναι η πηγή των μεγάλων δεινών του τομέα, όπως η μαζικοποίηση κάποιων προορισμών και η τουριστική φοβία.

Γ. Το καρναβάλι της Τενερίφης

Το καρναβάλι το οποίο διεξάγεται πέρα από την κλασική Ισπανία, στην Τενερίφη, έχει μία αίγλη που υπερβαίνει το στενό πλαίσιο της Ισπανίας. Το έθιμο αυτό έχει τις ρίζες του στα 1700. Οι Ισπανοί κατακτητές, οι οποίοι έφθασαν στο νησί αυτό περίπου στα μισά του δέκατου πέμπτου αιώνα, έφεραν μαζί τους πολλές εορταστικές παραδόσεις που λάμβαναν χώρα σε όλες τις αποικίες του ισπανικού Στέμματος¹⁵. Το καρναβαλικό πνεύμα επωφελήθηκε επομένως από το ευνοϊκό έδαφος που βρήκε για να εγκατασταθεί.

Μόλις το δέκατο όγδοο αιώνα ο λαός άκουσε να γίνεται λόγος για οργανωμένες εορτές από τις πλούσιες οικογένειες της αστικής τάξης της εποχής: Οι οικογένειες αυτές καλούσαν κάποιους διακεκριμένους ταξιδιώτες να λάβουν μέρος στους χορούς τους και στις εορτές τους. Ο πληθυσμός αποφάσισε να κάνει τα ίδια αλλά το εγχείρημα αυτό δεν απέβη εύκολο καθώς οι κοσμικές και εκκλησιαστικές αρχές δεν έβλεπαν με καλό μάτι τέτοιου είδους απολαύσεις. Οι χοροί και οι εορτασμοί των Μασκών (που οφείλουν την ονομασία τους στο γεγονός ότι οι γυναίκες προσέρχονταν στις εορτές με καλυμμένη την κεφαλή) για αυτό το λόγο απαγορεύθηκαν στους δρόμους της πόλης. Εξάλλου, το καρναβάλι αποτέλεσε αντικείμενο απαγόρευσης μετά την πτώση της Δεύτερης Δημοκρατίας και την έναρξη του ισπανικού εμφυλίου πολέμου, έως και τη δεκαετία του 1970. Από το 1945 και μετά, οι κάτοικοι το διοργάνωναν λαθραία, στο καταφύγιο των οικιών τους. Μόλις το 1965, όταν οι χειμερινοί εορτασμοί κηρύχθηκαν ως εθνικού τουριστικού ενδιαφέροντος, το καρναβάλι μπόρεσε να αναβιώσει υπό το διφορούμενο όνομα των «εορτασμών». Τέλος, το 1976, αγνοώντας τις λογοκρισίες της

¹⁵ Ch. Langrand, *Le carnaval de Tenerife*, 7 février 2003, http://www.routard.com/mag_evenement/114/le_carnaval_de_tenerife.htm.

εποχής του καθεστώτος του Φράνκο, οι «εορτασμοί» μπόρεσαν να βρουν το αξιοπρεπές όνομα του καρναβαλιού.

Συνεπώς, το καρναβάλι του λαού απαγορεύθηκε από το καθεστώς του Φράνκο, το οποίο όμως ουσιαστικά το νομιμοποίησε αρκετά αργότερα, επειδή εκτιμήθηκε ότι θα ήταν επωφελές για την τουριστική ανάπτυξη. Το αυταρχικό καθεστώς της Ισπανίας αποφάσισε και έθεσε σε εφαρμογή το σχέδιο να βασιστεί η εθνική οικονομία της Ισπανίας στον τουρισμό, σε συνδυασμό με το μέτρο της υποτίμησης του εθνικού νομίσματος της πεσέτας. Ωστόσο, η μεγάλη εισροή τουριστών, ιδίως από δημοκρατικά κράτη της Βορείου Ευρώπης, εμμέσως πλην σαφώς υπονόμωσε τη σταθερότητα του πολιτικού καθεστώτος, εφόσον οι Ισπανοί έρχονταν σε επαφή με τη φιλελεύθερη κουλτούρα των αλλοδαπών φιλοξενουμένων...

Από το 1980 και μετά, το καρναβάλι της Τενερίφης έχει αποκτήσει διεθνή φήμη σε σημείο να θεωρείται ως το σημαντικότερο παγκοσμίως, μετά από εκείνα του Ρίο ντε Τζανέιρο και της Βενετίας. Συνεπώς, ο τουρισμός, ιδιαίτερα ο διεθνής, διαθέτει μία απελευθερωτική και κατ' επέκταση νομιμοποιητική δύναμη, η οποία εκδημοκρατίζει την αναψυχή και τον πολιτισμό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Πρωτοπορία της Ισπανίας στην τουριστική ανάπτυξη

Από την παρούσα ανάλυση προκύπτει ότι η Ισπανία είναι, σταδιακά από τη δεκαετία του 1960 και μετά, μία χώρα πρωτοπόρος στην τουριστική ανάπτυξη, με έντονες θεσμικές και νομικές πρωτοβουλίες για την προσέλκυση του διεθνούς τουρισμού. Η χώρα στην οποία εδρεύει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προσπαθεί να τεθεί επικεφαλής και στην εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών στην υπηρεσία των τουριστών, ιδίως σε χρόνο και τόπο αιχμής. Συνακόλουθα με αυτές τις εξελίξεις, γνωρίζει άνθιση το αποκαλούμενο «Τουριστικό Δίκαιο», από την παραγωγή του μέχρι και την εφαρμογή του και τη διδασκαλία του...

ΑΣΚΗΣΗ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ**ΕΚΦΩΝΗΣΗ**

1. Τι ισχύει από τα παρακάτω;

A. Η αρχή της αειφόρου ανάπτυξης είναι ρητά καθιερωμένη στο ισπανικό Σύνταγμα, του 1978.

B. Η Airbnb είναι η δημιουργός της παραβίασης της αρχής της αειφορίας προκειμένου για τον τουρισμό.

Γ. Ο τουρισμός αποκαλείται από τους Ισπανούς «βιομηχανία» και ο διεθνής τουρισμός προς την Ισπανία βρίσκεται σε τροχιά ανόδου.

Δ. Η αειφόρος ανάπτυξη δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των δικαιωμάτων αλληλεγγύης.

2. Οι νομικοί αρέσκονται

A. να κατακερματίζουν το νομικό κόσμο (ύλη που εξετάζεται από τη νομική επιστήμη),

B. να θεωρούν τη νομοθεσία προστασίας του καταναλωτή απλή ή και μονολιθική.

Γ. ισχύουν και το A και το B.

Δ. να θεωρούν το Τουριστικό Δίκαιο μόνον κλάδο του Ιδιωτικού Δικαίου.

3. Το καρναβάλι του λαού στην Τενερίφη

A. ξεκίνησε το δέκατο πέμπτο αιώνα.

B. γνώρισε την απαγόρευση στους δρόμους της πόλης, όταν εκδηλώθηκε το δέκατο όγδοο αιώνα.

Γ. απαγορεύθηκε με τον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο.

Δ. Ισχύουν και το B και το Γ.

4. Το πολιτικό καθεστώς του Φράνκο

A. κήρυξε το καρναβάλι της Τενερίφης ως εορτασμούς εθνικού τουριστικού ενδιαφέροντος.

B. αποσταθεροποιήθηκε από τις ροές του διεθνούς τουρισμού προς την Ισπανία.

Γ. στήριξε την οικονομική ανάπτυξη της Ισπανίας στην υποτίμηση της πεσέτας.

Δ. Ισχύουν όλα τα παραπάνω.

5. Το Τουριστικό Δίκαιο στην Ισπανία

A. βρίσκεται ακόμη σε μία πρώιμη μορφή.

B. γνωρίζει άνθιση στην διδασκαλία του.

Γ. δεν ονομάζεται συνήθως «Τουριστικό Δίκαιο» αλλά «Δίκαιο του Τουρισμού».

Δ. Ισχύουν όλα τα παραπάνω.

ΛΥΣΗ

1.Γ

2.Α

3.Δ

4.Δ

5.Β

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΙΣΠΑΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Η Ελένη είναι Αθηναία τουρίστρια που της αρέσει ο πολιτιστικός τουρισμός και αποφασίζει να επισκεφθεί την Ισπανία.

Α. Πώς χαρακτηρίζεται η Ελένη αν εξωθήθηκε εκ των πραγμάτων να επισκεφθεί την Ισπανία αντί της παραδοσιακής της τάσης να επισκέπτεται την Αίγυπτο; Προσεγγίστε κριτικά αυτό το χαρακτηρισμό, από τη σκοπιά του Τουριστικού Δικαίου και του Δικαίου του Καταναλωτή.

Β. Ποιες δυσκολίες ενδέχεται να αντιμετωπίσει στη διαμονή της στο κέντρο της Βαρκελώνης;

Γ. Επισκεπτόμενη τη Μαδρίτη, ποιες δυσκολίες ενδέχεται να αντιμετωπίσει, ιδίως αν επιλέξει να καταλύσει σε τουριστική κατοικία;

Δ. Επισκεπτόμενη τη Μαγιόρκα, ποιες δυσκολίες ενδέχεται να αντιμετωπίσει;

Ε. Επισκεπτόμενη την Τενερίφη, υπάρχει καρναβάλι για να λάβει μέρος; Ποια υπήρξε η σχέση του πολιτικού καθεστώτος του Φράνκο με τον τουρισμό στην Ισπανία;